

2018. aasta inglise keele riigieksami suuliseksamiosa seire tulemused

Ene Alas
Tallinna Ülikool

Kristel Kriisa
SA Innove

Inglise keele riigieksami rääkimisoskust kontrolliva riigieksami osa sooritas 2018. aasta kevadel 6156 eksaminandi. Rääkimisoskust kontrolliv eksamiosa koosneb kahest ülesandest. Esimeses ülesandes võrdleb õpilane kõigepealt kahe minuti jooksul pildipaari ja vastab seejärel neljale teemaga seotud küsimustele, mis lisaks spontaansele keelekasutusele kontrollivad ajavormide süsteemis orienteerumist ja nende kasutamist. Ülesande ettevalmistamiseks on õpilasel üks minut, mille jooksul saab vastuse läbi mõelda, kuid lubatud ei ole märkmete tegemine. Teises ülesandes valmistab õpilane kahe minuti jooksul ette (soovi korral märkmeid tehes) väitel põhineva kahe minuti pikkuse monoloogi, mille esitab kahe minuti jooksul näidates nii oma arutlusoskust. Monoloogi järel esitab intervjuuerija õpilasele samuti neli teemaga seotud küsimust, mis kontrollivad spontaanset ingliskeelset üldistusoskust.

Õpilase rääkimisoskust hinnatakse riigieksami raames koolides läbiviidud käsikirjal põhineva intervjuu käigus riiklikult sertifitseeritud hindajate poolt ühtse hindamisskaala alusel. Hindamisskaalal on neli hindamiskriteeriumit: ülesande täitmine (*task completion*), sõnavara (*vocabulary*), grammatika (*grammar*) ning kõne soravus ja hääldus (*fluency and pronunciation*). Iga kriteeriumi puhul eristatakse kuut taset (0–5 punkti), seega on maksimaalselt võimalik koguda 20 punkti.

Inglise keele riigieksami rääkimisoskust kontrolliv osa viiakse läbi vastavalt täpsele käsikirjale (*interview scripts*), mis on vajalik selleks, et tagada eksami läbiviimise ühtsus – võimalikult sarnased eksamitingimused kõikidele õpilastele. Käsikirja kasutamine rääkimisoskuse kontrolli läbiviimisel tuleneb vajadusest reguleerida rahvusvahelises teaduskirjanduses viidatud intervjuuerija käitumise väga suurt mõju eksaminandi sooritusele (cf. Brown, Taylor). Käsikirja eesmärk

on „suulisi eksameid standardiseerida ning juhtida ja piirata intervjuerija käitumist nii, et kõik eksaminandid oleksid võimalikult võrdses olukorras“ (Taylor, 169). Standardiseerimise – ühtsuse tagamise – eesmärki teenib ka intervjuerijate ja hindajate regulaarne koolitamine ning nende töö monitooring, mis on ka Eestis läbiviidava inglise keele riigieksami administreerimisel kujunenud heaks tavaks.

Rääkimisoskuse hindamise usaldusväärsus inglise keele riigieksamil on kaua olnud probleemiks. Kui lugemis-, kirjutamis- ja kuulamisoskust on eksami sisseseadmisest alates hinnatud tsentraalselt, s.t. sõltumatute hindajate meeskonna poolt, siis rääkimisoskust hinnatakse selles koolis, kus õpilane intervjuu sooritab. Statistiline analüüs näitab, et suulise osa keskmine tulemus on läbi aastate olnud teiste eksamiosade keskmistest tulemustest märgatavalt kõrgem. Tabelist nr. 1 näeme osaoskuste sooritusprotsentide erinevust.

Tabel 1. Inglise keele riigieksami tulemused osaoskuste kaupa aastatel 2014–2018

Aasta	Kirjutamine	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine
2014	59,6%	68,0%	65,3%	79,5%
2015	62,9%	64,3%	62,6%	80,1%
2016	58,0%	63,4%	60,1%	76,9%
2017	65,1%	66,2%	71,6%	78,5%
2018	66%	78%	76%	79%

Tabel näitab väga suuri erinevusi eriti kirjutamisoskuse tulemuste (60–66%) ja rääkimisoskuse tulemuste (77–80%) vahel, kuid märkimisväärselt madalamad on rääkimisoskuse tulemustest ka kuulamis- ja lugemisoskuste tulemused. Kuigi osaoskuste areng on õpilastel reeglina pisut ebaühtlane, ei toeta rahvusvaheliselt tunnustatud inglise keele eksamite (nt TOEFL, IELTS, Cambridge Englishi FCE ja CAE) tulemuste statistika rääkimisoskuse taseme erinevust sellisel määral kui riigieksamitulemustest ilmneb. Põhjus võib peituda hindamismetoodikas: rahvusvaheliste eksamite puhul hinnatakse ka suulist osa tsentraalselt.

Rääkimisoskuse hindamise usaldusväärsuse suurendamiseks kehtestati alates 2016. aasta kevadest inglise keele riigieksami rääkimisosa kohustuslik salvestamine ning koolidel tuleb saata salvestatud intervjuud Sihtasutusele Innove. Igal aastal valitakse kõigi salvestatud intervjuude hulgast 10% monitoorimiseks, et kontrollida, mil määral eksamijuhendi läbiviimist koolides järgitakse. 2018. aastal Innove FTP-serverisse salvestatud rääkimisoskust kontrolliva 6156 intervjuust valiti seireks 647, mis esindasid 65 erinevat Eesti kooli ja demonstreerisid 138 intervjueriva õpetaja tegevust. Failide üleslaadimisega oli

eelmise aastaga võrreldes vähem probleeme ja paljudest koolidest, kus tekkis mõne intervjuu salvestamisel probleem, teavitati sellest Innovet, mis peakski kujunema kõikidele koolidele heaks tavaks.

Seirerühma kuulus kuus ekspertliiget — tegevõpetajad, testimisekspert Tallinna Ülikoolist ning Innove esindajad. Rühma ülesandeks oli kontrollida, kas kõikidel õpilastel oli võimalus sooritada suuline eksamiosa ühesugustes tingimustes. Selleks kuulati iga intervjuueerija kohta 2–4 intervjuud, et näha kui järjepidev/ühetaoline ta intervjuueerimisel on. Intervjuude hindamine toimus 23 punktist koosneva ühtse hindamislehe alusel, kus kriteeriumiteks olid juhiste sõnastuse ja ajalimiitide järgimine, aga ka intervjuueerija üldine hoiak intervjuueerimisel. Iga kooli kohta koostati individuaalne aruanne, kus anti hinnang intervjuueerijate ja hindajate tööle nimetatud kriteeriumitest lähtudes, loetleti iga intervjuueerija tugevused ja vajaduse korral tehti ettepanekud intervjuueerimise/hindamise praktikate muutmiseks.

Kui 2016. aasta intervjuude analüüsimise tulemused leidsid kasutamist ainult SA Innove siseselt eksamiarenduses ja eksami administreerimise edendamise eesmärgil ning koolidele siis veel individuaalset tagasisidet ei saadetud, siis alates 2017. aastast antakse kõikidele valimisse sattunud koolidele tagasisidet monitoorimise tulemustest. Nii ka 2018. aasta eksami kohta.

Nii nagu 2016. ja 2017. aasta seires, võib ka 2018. aasta eksami puhul tõdeda, et suur enamus rääkimisoskust kontrollivatest inglise keele riigieksami intervjuudest viidi läbi väga heal standardtasemel: intervjuueerijad tunnevad eksami käsikirja hästi ja peavad kinni ajapiirangutest. Samas on korduma kippuvaid probleeme, mis intervjuude tulemuste usaldusväärsust pisendavad.

Intervjuude planeerimine

Inglise keele riigieksami intervjuud toimusid viiel päeval, sest hinnata tuli rohkem kui kuus tuhat eksaminandi. Keskmiselt viis üks intervjuueerija-hindaja paar ühel päeval läbi 20 intervjuud, mis tundub olevat optimaalne arvestades seda, et intervjuueerimine/hindamine mõlemad nõuavad keskendumist ning suurema arvu intervjuude läbiviimisel ühe päeva jooksul ilmneksid ilmselt väsimusest tingitud kõikumised nii intervjuude läbiviimise kui ka õpilaste soorituse hindamise usaldusväärsuses. Suurema arvu intervjuude läbiviimist tuleks ühe päeva jooksul seega kindlasti vältida.

Helifailide salvestamine

Sarnaselt eelmise aastaga, esines kohati probleeme salvestusseadete kasutamisega, millest tulenevalt esines mõningaid poolikult salvestatud intervjuusid. Samuti oli kohati salvestuse kvaliteet liiga halb selleks, et õpilase/intervjueerija vestlust hinnata – seade tundus olevat rääkijast liiga kaugel ja nii ei olnud kõnelejaid kuulda. Esines ka segavat müra (ehitus, koolikell, paberite krabin, sammud ruumis). Mõningatel juhtudel eirati intervjuu läbiviimise korra seda osa, mis nõuab salvesti sisselülitatuks jäämist kogu intervjuu jooksul – selle asemel peatati salvestamine ettevalmistusajaks. Sellise tegevuse puhul ei ole paraku võimalik tuvastada, kas õpilasel oli piisavalt/teistega võrdselt aega ülesande ettevalmistamiseks. Seire-meeskonna liikmete individuaalsetest aruannetest leiab märkusi ka selle kohta, et üleslaetud failid ei ole mõnikord piisavalt täpselt märgistatud, mis teeb konkreetse õpilase/intervjueerija intervjuu identifitseerimise keeruliseks. Enne helifailide Innove FTP-serverisse üleslaadimist tuleb koolil luua inglise keele eksami jaoks eraldi kaust. Iga eksaminandi vastus peab olema salvestatud eraldi failina ja tähistatud eksaminandi koodiga faili nimes.

Intervjuu sissejuhatus

Inglise keele riigieksami suulise osa sissejuhatus k sikirj on järgmine:

STAGE 1: Introduction (max 2 minutes)

[Greet the candidate and ask him/her to sit down.]

Good morning/afternoon.

The interview is recorded.

[Switch on the recorder.]

This is the Speaking test of the National Examination in English recorded on the (date). The student's code number is

[Turn to the candidate.]

My name is I am your interviewer today, and this is (name), your assessor.

How are you?

That's good then. / Just try to relax, you'll be fine.

Juhised intervjuueerijale on käsikirjas antud tavalises kirjas, intervjuueerija tekst aga selguse mõttes paksus kirjas. Kindlasti tuleb selgelt öelda intervjuu toimumise kuupäev, õpilase kood (mitte nimi) ning intervjuueerija ja hindaja nimed. Kuigi intervjuueerijate koolituse ajal on olnud mõnikord kuulda, et õpetajad peavad enda tutvustamist tarbetuks ja ebaloomulikuks, ei saa sellest nõudest loobuda. Nimetatud andmed on vajalikud just intervjuueerimisprotsessi läbipaistvust silmas pidades ning tulenevalt vajadusest nii hindajatele kui ka eksamineerijatele nende tegevust tagasisidestada. Lisaks osaleb eksamil ka üsna palju selliseid õpilasi, keda ei intervjuueeri nende oma õpetaja, seega on tutvustamine vajalik. Hoolimata hoiakutest on ainult üksikutel juhtudel eksamineerijad tutvustamise nõuet eiranud. Eraldi juhtumi moodustavad siiski eksamineerijad, kes tutvustavad ennast ainult eesnime pidi või kasutavad ees-ja isanime. See ei ole piisav. Vastavasisuline tagasiside nendele eksamineerijatele on vajalik.

Oluliseks intervjuueerija professionaalsuse indikaatoriks on võime õpilase vastust kuulata ja sellele käsikirja raames adekvaatselt reageerida. Näiteks õpilase vastusele intervjuueerija küsimusele „*How are you?*” annab käsikiri kaks reageerimise varianti, „*That’s good then.*” või „*Just try to relax, you’ll be fine.*” Vältida tuleks õpilase vastust kuulamata mõlema variandi ettelugemist, mida ka sel aastal ette tuli nii nagu eelmistel aastatel. Selline reaktsioon näitab intervjuueerija enda teatavat ärevust intervjuu alguses ning see ärevus võib edasi kanduda ka õpilasele.

Sissejuhatuse põhiosas tuleb intervjuueerijal valida üks neljast soojendusküsimuste plokist ning esitada ükshaaval etteantud küsimused. Soojendusküsimuste plokid on koostatud B1 kompetentsi tasemel nii, et ka vähese keeleoskusega õpilane suudaks neile reageerida. Eesmärk ei ole siin keeleoskuse kontroll, vaid õpilases võõrkeelseks vestluseks turvatunde tekitamine. Hindaja peab selles faasis teadlikult hoiduma keelepädevuslike otsuste tegemise alustamisest. Küsimuste plokk peaks intervjuueerija kasutama käsikirjas etteantud kujul, küsimusi lisamata ja ise teemasid loomata, küll aga plokket varieerides. Viimasega oli mõnel intervjuueerijal probleeme ning nad valisid ühtesid plokket märgatavalt sagedamini kui teisi. Ploki viimaseid soojendusküsimusi võib ära jätta, kui õpilane on eelnevale küsimusele vastanud pikalt ja soojendusperioodiks ettenähtud aeg (2 minutit) on täis. Kindlasti ei tohiks sissejuhatuses kasutada ühe õpilase puhul rohkem kui üht küsimuste plokket (mida mõnikord intervjuudes kuulis), isegi kui õpilane on soojendusküsimuste vastustes napisõnaline. Enamasti

ei olnud koolituse läbinud intervjuerijatel probleeme intervjuu selle osa läbiviimisel, sest ilmselt mõistetakse antud osa vajalikkust. Esines siiski intervjuerijaid, kes soojendusosast süstemaatiliselt loobusid, minnes kohe esimese põhiülesande juurde. Samuti esines intervjuusid, kus eksamineerija kommenteeris või andis hinnangu õpilase kommentaaridele või esitas nendest tulenevaid käsikirjas mitteolevaid küsimusi. Hea on meeles pidada, et sissejuhataval osal on oma roll õpilase eksamivastusteks häälestamisel, kuid õpilase põhienergia peaks kuluma siiski põhiülesannete lahendamisele ja soojendusülesanne ei tohiks intervjuud tarbetult pikemaks/õpilasele kurnavamaks muuta.

Esimene ülesanne

Esimese osa käsikiri on järgmine:

Thank you. Let's go on to task 1.

In this task, I would like you to compare and contrast 2 pictures. You should speak for 2 minutes. Before you talk, you have 1 minute to think about what you are going to say. You cannot make any notes.

Please, pick a card. What is the number of your card?

Alright. You now have 1 minute to think about the pictures.

PROCEED WITH RESPECTIVE SCRIPT (A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9 or A10)

Intervjuerija selgitab niisiis eksaminandile ülesande sisu, palub õpilasel valida eksamipileti antud päeva esimese ülesande piletite hulgast, mis on eksaminandi ette lauale asetatud nii, et tekstipool on vastu lauda, st ei ole õpilasele nähtav; küsib pileti numbri ja annab märku ettevalmistusaja algusest.

Vestlusest intervjuerijatega ja kuulatud intervjuudest nähtus, et enamus intervjuerijad pidasid intervjuerimisnõuetest kinni: nende sõnastus oli täpne, kõik osad olid olemas, puudus parafraas. Kuigi intervjuerijad kinnitavad, et eksami käsikiri teeb intervjuerimise lihtsamaks, kuna endal pole vaja juhiseid ning suunavaid küsimusi välja mõelda, tuleb ette ka kriitikat selle kohta, et selline intervjuerimine on monotoonne tegevus ja seega väsitav. Ilmselt sellest

tulenevalt esines intervjuusid, kus instruksioonide järjestust oli erinevates intervjuudes muudetud, juhis anti üldsõnaliselt või täielikult parafraseeritult, mis reeglina tähendas oluliste suuniste väljajäämist. Tüüpiliseks näiteks siin on lause „*You now have 1 minute to think about the pictures.*” väljajätmine. See lause aga näitab nii õpilasele kui ka intervjuerijale endale täpselt, millal ettevalmistusaeg algab, ning kuna seda polnud, oli intervjuerija ajajuhtimise jälgimine seire jooksul keeruline.

Ülesandeks ettevalmistamise aega (1 minut) võib õpilane kasutada täismahus või ka sellest loobuda. Salvestusest peab olema selge, et õpilane ise soovis ettevalmistuse lubatust varem lõpetada; selged näited on salvestused, kus õpilane ütleb *‘May/can I start?’*. Õpilasele on see kindlasti lubatud, kuid ka sellisel juhul peab intervjuerija käsikirja kasutades märkima monoloogi alguse (vt. allpool). Intervjuerijatele oli ajaseire jätkuvalt keeruline, esines küll täpseid, kuid ka põhjendamatult lühikesi (õpilane ei ütle selgelt salvestusel, et ta soovib alustada, kuid intervjuerija palub tal seda teha) ja ülipikki ettevalmistusperioode. Oli intervjuerija, kes ettevalmistuse jooksul õpilaselt korduvalt küsis õpilaselt *‘Ready?’*, tekitades mulje, et ta peaks alustama, kuigi ettevalmistusaega veel oli. Ajajuhtimine on keeruline ja tekitab samal moel probleeme ka teise ülesande läbiviimisel (vt. allpool). See intervjuerimisaspekt vajab kindlasti koolitustel rohkem tähelepanu.

Kui ettevalmistusaeg on läbi, peatab intervjuerija ettevalmistuse ja suunab õpilase esimese ülesande teemadel (piltide kirjeldus) rääkima, kasutades käsikirja sõnastust.

Alright. Remember, you have 2 minutes for this, so do not worry if I stop you. I will tell you when the time is up. Please start speaking now.

[Allow 2 minutes of uninterrupted speaking time.]

[When the candidate has been speaking for 2 minutes, find a logical place (end of a sentence or thought) to stop him/her.]

OR

[If the candidate has spoken for less than 2 minutes and it is not clear if he/she has finished, ask **‘Is that all you wanted to say?’**]

Intervjueerijatel tundus mõnikord olevat keeruline ülaltoodud üleminekut kasutada. Selle asemel kasutati lakoonilist käsku „OK. Start” või „Start speaking!” Mõnel puhul kasutati ettevalmistusaja lõpetamiseks ka küsimust „Are you ready?”, st õpilasel näis olevat võimalus ise otsustada, kas ta on vastamiseks valmis, mis antud eksamitüübi puhul eksamitingimuste ühetaolisuse säilitamise põhjusel ei ole lubatud. Õpilase vastuseid jälgides ilmneb ka siin intervjueerijate suutmatus või soovimatus ajalist ühetaolisust säilitada.

Esimese ülesande monoloogiliseks vastuseks on ette nähtud 2 minutit ja ainult selgelt liiga lühikeste vastuste puhul võib õpilast julgustada juttu jätkama küsides „Is that all you wanted to say?”. Paraku kuulis antud küsimust intervjuude lindistustel üsna sageli ka siis, kui õpilasel oli vastamisaeg juba kasutatud, st ta oli andnud piisavalt pika näite oma rääkimisoskusest – siit ka kohatised kolme või isegi nelja minuti pikkused, tarbetult pikad vastused, mis väsitavad nii õpilast kui intervjueerijat, kuid ei anna olulist lisainfot tema keelepädevuse kohta.

Küsimuste esitamine

Nii esimese kui teise ülesande oluliseks osaks riigieksamil on monoloogile järgnevad intervjueerija poolt esitatavad käsikirjas olevad lisaküsimused (neli küsimust kummaski ülesandes). Esimese ülesande lisaküsimuste eesmärk on kontrollida inglise keele ajavormide süsteemis orienteerumist, teises ülesandes keskendutakse õpilase detaili- ja üldistamisvõime kontrollimisele. Samuti annab küsimustele vastamine õpilasele võimaluse oma keeleoskust täiendavalt näidata, juhul kui monoloog mingil põhjusel liiga lühikeseks jääb. Viimane osutus nii mõnegi õpilase puhul oluliseks vahendiks vajalik keelepädevuse näide salvestada.

Võrreldes eelmiste aastatega tundus 2018. a intervjueerijate kõnetempo rahulikum ja loomulikum. Selles mõttes oli intervjueerijate küsitlusstiil professionaalsem, stabiilsem ja toetavam; õpetajad tundusid intervjuusid läbi viies protsessiteadlikumad ja nende intervjuud olid eksamipäeva jooksul läbivalt ühetaolisemad. Suure enamiku intervjuude puhul oli selge, et õpetajad püüavad oma tasakaaluka olekuga olla õpilasele intervjuu jooksul toeks. Seda enam jäid kõrva üksikud intervjueerijad, kes esitasid küsimusi kas väga aeglates ja ebaloomulikus tempos iga sõna ülemäära rõhutades või siis väga kiires tempos ja vaikselt, mis tekitas olukorra, kus õpilased palusid küsimust korrata. Oli intervjueerijaid, kes kordasid kõiki küsimusi kaks korda, ehkki eksaminandid seda

ei palunud. Eriliseks juhtumiks oli intervjuuerija, kes luges ette kõik neli küsimust ning jäi siis õpilase vastust ootama. Mõne õpilase puhul oli strateegiana märgata seda, et nad palusid kõiki küsimusi korrata, kuigi tundus, et nende keeleoskus ei tohiks neil takistada küsimusest esimesel korral aru saamast. Selline strateegia, kui seda läbivalt kasutatakse, peaks märkimist leidma hindaja poolt ning kajastuma ülesande sooritusele antavates punktides madalama punktide arvuga.

Kõik käsikirjas olevad küsimused lõppevad laiendava küsimusega „*Why?/Why not?*” või „*Explain*”, mille eesmärk on õpilastelt põhjalikemate vastuste saamine. Intervjuerimisjuhendi järgi võib laiendavat küsimust esitada ainult põhiküsimusest eraldi, sest vastupidine oleks ebaloomulik. Samuti muutub küsimustevoor sel juhul väga pikaks ja sellele tekib kaks erinevat fookust ning õpilane ei tea, millisele neist keskenduda. Kui õpilane piisavalt põhjalikult küsimusele vastab, ei ole laiendit üldse vaja küsida. Kuigi alates 2017. aasta kevadest on suulise osa käsikirjas küsimuste laiendid sulgudes, et õpetajad neid kohe koos küsimusega ette ei loeks, leidub ka 2018. aasta eksami intervjuude salvestiste hulgas liiga sageli juhtumeid, kus mõlemad küsimused siiski esitatakse koos ja tajutav on õpilaste kerge segadus selles, millisele küsimusele vastus anda.

Seire protokolle lugedes on märkusi, kus tõmmatakse tähelepanu intervjuerija hääldus- ja grammatikaoskusele ning antakse soovitus eksamimaterjalidega tutvuda enne intervjuu läbiviimist. Selleks on juhendi põhjal õpetajal aega tund, mis peaks olema piisav selleks, et intervjuude ajal küsimusi esitades oleks õpetaja kõnetempo ning sõna- ja lauserõhud paigas. See ei ole valdav probleem, kuid on mõne intervjuerija puhul kõigi kuulatud intervjuude juures häiriv. Kõlama jääb juba eelmises aasta intervjuude analüüsis väljendatud mõte, et üksikute intervjuerijate keele- ja intervjuerimisoskus vajab olulist täiendamist. See tagasiside on individuaalsetele intervjuerijatele ka edastatud.

Teine ülesanne

Teise osa käsikiri on järgmine:

Thank you. Let's go on to task 2.

Now, I would like you to speak on a topic for 2 minutes. Before you talk, you have 2 minutes to think about what you are going to say. You can make some notes if you wish.

Here is a card with a task on it.

Here is a pen and some paper. You now have 2 minutes.

Toetudes sõnasõnalt käsikirja tekstile, selgitab intervjuerija nüüd teist ülesannet, milleks on ühel õppekava teemal sõnastatud väite poolt- ja vastuargumentide esitamine, täpsustab ülesande lahendamiseks ettenähtud ajapiirangu ja ulatab õpilasele ülesandepileti, paberi ja pliiatsi ning annab märku ettevalmistusaja (2 minutit) algusest. Suulise eksami selle osa seire tulemused näitasid, et enamik intervjuerijaid järgis käsikirja loogikat ja sõnastust ning juhatas ülesande sisse rahulikult ja arusaadavalt. Esines siiski juhtumeid, kus antud üleminek esitati formaalselt, teksti kiiresti maha lugedes või parafraseeriti juhul nii nagu see intervjuerijal meeles oli, käsikirja teksti kasutamata.

Ajajuhtimine

Kõikidele eksaminandidele ühetaoliste tingimuste tagamiseks on inglise keele riigieksamil suulise intervjuu erinevateks toiminguteks kehtestatud konkreetsed ajapiirangud. Nendest kinnipidamine oli intervjuerijate töös kõige sagedamini esinev probleem. Ilmselt tulenevalt intervjuerija temperamendist, aga võib-olla ka sõltuvalt sellest, millise õpilasega vesteldakse, oli intervjuude pikkus väga erinev, varieerudes 15 minuti asemel 10 ja 18 minuti vahel; keskmine intervjuu pikkus oli umbes 12 minutit. Erinevused intervjuu pikkuses on ilmselt tingitud intervjuerija suhtumisest ajajuhtimise vajalikkusesse. Tulenevalt soovist õpilast eksami situatsioonis aidata, anti õpilastele kohati pikem ettevalmistusaeg, kuid sagedasemad tundusid olevat intervjuud, kus ettevalmistusajaga anti ettenähtust vähem. Nagu ülal öeldud, võib ettevalmistusetapp lühemaks jääda ainult juhul, kui õpilane selgelt ütleb, et ta soovib alustada. Selliseid juhtumeid oli valimi intervjuude hulgas ainult üksikuid. Intervjuu võib tarbetult pikaks venida siis, kui õpilasel lubatakse oodatust (2 minutit) kauem ülesannet sooritada/rääkida: kontrollrühma intervjuudes olid monoloogid üksikutel juhtudel 3 minutit pikad (seega lubatust poole pikemad). Samuti hakkas intervjuu mõne õpilase puhul venima, kui ta ei suutnud kas teemat arendada või küsimustele vastata ja tekkisid pikad pausid ning intervjuerija teadnud, kui kaua vastust oodata. Samal ajal oli ka monoloog, mis vaid 37 sekundit pikk. Intervjuud jäid sageli lühemaks ka selle tõttu, et lubatud laiendit „*Why?/Explain?*” küsimuste vastuste puhul ei kasutatud. Suur enamus intervjuerijaid oskas erinevaid eksamiosi siiski ajaliselt piirata ning koolituse läbinud, kogemustega intervjuerija viis ühe sessiooni jooksul kõik intervjuud läbi enamasti ajaliselt ühetaoliselt.

Lisaks ajapiirangute täpsemale jälgimisele märkas seirerühm selgi aastal kommentaari „*Is that all you wanted to say?*” ebasihipärast kasutamist. Lause on mõeldud nendeks puhkudeks, kui õpilane räägib etteantud ajast vähem. Mõned intervjuueerijad tunduvad seda aga kasutavat selleks, et veenduda, kas õpilane on lõpetanud. Enamasti toimis lause aga nii, et õpilane sai aru, et ta peaks veel monoloogi jätkama, kuigi aeg oli täis. Osa õpilasi kasutas seda õpetaja poolt öeldud lauset aga ka ettekäändena monoloogi lõpetamiseks, kuigi aega oleks olnud veel jätkata. Oli ka õpetajaid, kes lubasid õpilasel piirduda ettenähtust lühema monoloogiga ega suunanud neid jätkama, kuigi aega oli. Sellest ilmselt ka keskmiselt lühem intervjuu pikkus (12 minutit) kui juhendis ette nähtud.

Intervjuueerija üldine hoiak ja suhtumine.

Rääkimisostkust kontrolliva seire tulemusena tõdes seiremeeskond pea üksmeelsena, et intervjuueerijad olid valdavalt selge diktsiooni, sõbraliku neutraalse suhtumisega ning viisid intervjuud läbi rahulikus tempos. Vähem kui eelmisel aastal oli intervjuusid, kus intervjuueerija kiirustas ja vuristas teksti ette tühimusega. Kindlasti tuleb intervjuueerijate koolituse käigus ikka ja jälle meenutada, et intervjuueerija jaoks võib protsess tunduda tüütu ja etteaimatav, kuid iga eksaminandi jaoks on tegemist esmakordse, enamasti alati stressi tekitava kogemusega, kus intervjuueerija tegevus saab olulisel määral õpilase sooritust mõjutada. Professionaalne intervjuueerija on kogu intervjuu vältel tähelepanelik, õpilast toetava suhtumisega, kuid mitte familiaarne, hoidub naljatamast ning omapoolsetest teravmeelsetest/hinnangulistest kommentaaridest (cf. Fulcher, Fenner & Snyder). Tühimuse ja väsimuse vältimiseks on ülioluline intervjuude arvu piiramine mitte üle 20 ühe intervjuueerija kohta päevas (soovitavalt vähem).

Lisaks hinnanguliste kommentaaride (nt. *Very good! Excellent! I think you're right. I don't think so. Hmm, sounds interesting.*) vältimise nõude kohatisele eiramisele ei tohiks intervjuueerijad reageerida õpilase suulistele vigadele (parandades kajana õpilase poolt öeldud vale lause) ega väljendada muul moel (nt. ohkega või küsimusega *Really?*) oma pettumust õpilase vastuse suhtes. Samuti ei tohiks õpilase vastuse keskel hüüatada „*Speak louder!*”, kui õpilane vaiksemalt räägib. Abiks oleks salvesti asetamisest õpilasele lähemale. Mõtlemine peaks, kuidas ruumi paigutus ja inimeste asetsemine intervjuu jooksul heale kuuldavusele kaasa aitaks.

Seirerühm märkas ka sel aastal intervjuerijate kõnes kohati esinevaid häirivaid hääldusvigu (nt *Japanese, contrast, choir, chore, communicate, abroad*) ja parasiitfraase (nt *mhmh, yes, thank you, absolutely, good luck*). Mõnel puhul kuulis intervjuerija ingliskeelse teksti sees eestikeelset sõna 'nii', või venekeelset sõna 'tak' või ülisageli ingliskeelset sõna 'now'. Reeglina ei märka intervjuerija ise seda oma rääkimisviisis – loodetavasti on siin kasu õpetajale antud vastavasisulisest tagasisidest.

Taustamüra

Mitmetel puhkudel märgiti intervjuu kommentaarides intervjuu taustal kostuvat taustamüra (kõva koolikell, ehitus- või liiklusmüra, vahetunni sumin, jne), mis ühelt poolt raskendas intervjuu kuulamist (instruktsioone/õpilase vastuseid ei ole kuulda), kuid, mis tähtsam, tegi ilmselt ka intervjuu läbiviimise keerulisemaks, väsitades kõiki osalisi. Intervjuerijad lahendasid müraprobleemi erinevalt, kuid enamasti katkestatakse nt koolikella helisemise ajaks instruktsioonide andmine või õpilase vastus. Viimane võib õpilase sooritus negatiivselt mõjutada – õpilane satub segadusse, mõttelõng katkeb jne. Intervjuude läbiviimiseks tuleb leida võimalikult vaikne koolimaja tiib. Eraldi probleemiks on jätkuvalt telefonihelin: eksami korralduse reeglite kohaselt ei tohi eksami ajal eksamiturvalisuse huvides eksamiruumis ei õpilastel ega õpetajatel mobiiltelefone kaasas olla.

Hindaja tegevus

Suulisel eksamil on hindaja ülesanne õpilase kõnelemisoskuse tase vastavalt hindamisjuhendile määratleda. Hindajat küll tutvustatakse eksaminandile, kuid tema roll on ainult ülesannete soorituse hindamine, mitte intervjuu juhtimine. Seiremeeskonna aruannetest nähtub, et hindajad intervjuerija töösse ei sekkunud, küll aga vajab täiendavat tööd hindamise standardiseerimine, sest paljude intervjuude puhul esines nii õpilaste oskuste üle- kui ka alahindamist.

Hindamine

Alljärgnev tabel annab ülevaate 2018. aasta inglise keele riigieksami suulise osa keskmistest tulemustest hindamiskriteeriumite kaupa.

Tabel 2. 2018. a inglise keele riigieksami suulise osa tulemused hindamiskriteeriumite kaupa

Rääkimisosa	Keskmine	Sooritusprotsent	Miinumum	Maksimum	St. hälve
Ülesande täitmine	4,1	82,0%	0	5	1,1
Sõnavara	3,9	78,0%	0	5	1,2
Grammatika	3,7	74,0%	0	5	1,2
Häädus ja soravus	4,2	83,0%	0	5	1,2
Kokku	15,9	79,0%	0	20	4,3

Näeme, et nagu eelmiselgi aastal, said õpilased kõige rohkem punkte häälduse ja soravuse eest (83%) ja ülesande täitmise eest (82%) ning kõige rohkem kaotati punkte grammatikas (74%). Suulise eksamiosa keskmine tulemus oli endiselt teiste osaoskuste keskmistest märksa kõrgem. Ka sel aastal anti palju teenimatuid maksimumpunkte. Samas esines ka arusaamatult madalaid hinnanguid väga headele vastustele.

Vastuseks mitmetele õpetajate poolsetele sellesisulistele soovidele, on 2019. aasta eksamikoolitusse planeeritud ka varasemaga võrreldes usalduslikum hindamisosa. Kuigi tegemist ei ole kaugeltki piisava koolitusega, aitab see ehk ometi õpetajatel keeleoskuse tasemete erinevustest ühetaolisemat arusaama kujundada.

Kokkuvõte

Sihtasutuse Innove 2018. a. inglise keele suulise osa seireprojekt, mille käigus kontrolliti üle 10% riigieksami suulise osa lindistustest ja mis keskendus nii intervjuerijate kui ka hindajate tegevuse ühetaolisuse hindamisele, oli jätkuks 2016. aasta kevadel alustatud inglise keele riigieksami suulise osa monitooringule. Seire tulemused näitasid ühelt poolt intervjuerijate tegevuse märgatavat stabiliseerumist ja hea tava süstemaatilisemat jälgimist. Teiselt poolt andis seire võimaluse eksami läbiviimise kitsaskohti tuvastada, intervjuerijatele tagasisidet anda ning edasist eksamiarendust planeerida.

Kasutatud kirjandus

Brown, Annie 2003. Interviewer variation and the co-construction of speaking proficiency. *Language Testing* 20: 1-25.

Fenner, D. S. , S. Snyder. 2017. *Unlocking English Learners' Potential*. Corwin.

Fulcher, G. 2010. *Practical Language Testing*. Hodder Education.

Taylor, L. 2011. *Studies in Language Testing. Examining Speaking*. Cambridge University Press.